

עדי וולפסון

המרכז לתהליכים ירוקים, המכללה
האקדמית להנדסה סמי שמעון

ציטוט מומלץ

וולפסון ע. 2012. הנגב – אזור
עדיפות לאומית לצמיחה ירוקה.
אקולוגיה וסביבה 3(1): 114-115.

שדה סולרי של חברת האנרגיה ערבה פאוור, קיבוץ קטורה | צילום: אימטר גרינברג

הנגב – אזור עדיפות לאומית לצמיחה ירוקה

נקודת מבט

גיליון אביב 2012 / כרך 3(1) / הנגב

5 בפברואר, 2012

הנגב, ששימש שנים ארוכות החצר האחורית של מדינת ישראל, משנה את פניו. מעבר בסיסי צה"ל דרומה, הקמה של מפעלים חדשים, פריסה של תשתיות תחבורה ומגוון פרויקטים ייחודיים ומיזמים בפיתוח עירוני, בתרבות ובאיכות הסביבה מציגים מודל חדש להפרחת השממה וליישובה. אולם ההגשמה, הלכה למעשה, של חזון בן-גוריון מחייבת לחבר באופן מושכל בין היסטוריה, מורשת ונופי בראשית לבין פיתוח מודרני ועתידי, ובעצם בין ירוק כפשוטו וירוק במהותו. הדרך המרכזית לעשות זאת ולהוביל את הנגב אל האתגרים הגדולים העומדים בפניו היא להכריז על הנגב כאזור עדיפות לאומית לצמיחה ירוקה.

צמיחה ירוקה מתייחסת לגידול ולהרחבה של האפשרויות במשק תוך שקלול של היבטים כלכליים, חברתיים וסביבתיים גם יחד. צמיחה שכזאת מבוססת על פיתוח ארוך טווח ומקיף, המבטיח רווח לצד רווחה, ומפחית את הפגיעה במשאבי הטבע ובסביבה. לאחרונה החליטה הממשלה לגבש תכנית מקיפה לצמיחה ירוקה בישראל, שתכלול עקרונות לפעולה לצד כלים ליישום התכנית בשטח. הכרזה על הנגב כאזור עדיפות לאומית לצמיחה ירוקה תפתח את הכלכלה המקומית, תוביל להעלאת רמת החיים, איכות החיים ואיכות הסביבה לצד שמירה על נופי בראשית ואוצרות הטבע, ותביא עמה הזדמנויות חדשות לכלל האוכלוסיות באזור.

אחד המבחנים הגדולים ביותר של פיתוח הנגב הוא דווקא מבחן השימור – שימור של אתרים היסטוריים ואתרי טבע ייחודיים, שימור של שטחים פתוחים ומגוון ביולוגי ושימור של האוויר הצח והשקט. התחזיות הצופות גידול אוכלוסין משמעותי בנגב, מחייבות לחזק ולעבות את הערים הקיימות ובעיקר את מרכזיהן, ולהשאיר לטבע את המקום להמשיך ולקיים את חייו. לשם כך דרוש תכנון עירוני מקיים, המשלב בין מכלול הצרכים של חברה מודרנית לבין האקלים והנוף של הנגב, כדי להקים בו נוי מדבר עירוניים. פרויקטים של השבת קולחים להשקיה בעיר, שימוש בצמחייה מותאמת למדבר, נטיעת עצים המשמשים לנוי אך גם לקליטת פחמן דו-חמצני, סינון אוויר והצללה או שימוש במרחב העירוני להצבת מתקנים לאנרגיית שמש, הם רק מספר דוגמאות לניצול מושכל של משאבי הטבע המקומיים.

לצד אלו, הנגב משועו למספר עוגנים שיצמדו אותו קדימה. הקמת חממה בין-לאומית לטכנולוגיות נקיות (cleantech) בנגב, לדוגמה, תאפשר לשלב בין מחקר אקדמי ופיתוח יישומי בתחומים שבחזית הטכנולוגיה, כמו אנרגיות מתחדשות, התפלה וטיפול במים ובשפכים, ובו בזמן תאפשר ליישם את הטכנולוגיות בתעשייה וביישובים המקומיים כמודל בין-לאומי בתחום.

פיתוח של תעשיית טכנולוגיה נקייה בנגב יאפשר להרחיב את מקומות התעסוקה, להשאיר את בוגרי האקדמיה באזור ולהחזיר ארצה חוקרים שעזבו לחו"ל, וכן יתרום לחיזוק החינוך, התרבות והתשתיות בנגב ולהרחבת הנגישות והזמינות של שירותים בסיסיים כמו שירותי בריאות ורווחה.

גם החלטה על הקמת שדה תעופה אזרחי משני בנגב ולא במגידו שבעמק יזרעאל, תשלב בין פיתוח כלכלי וחברתי לפיתוח סביבתי. שדה תעופה שכזה יניב מקומות עבודה חדשים, יעצים את העסקים הקטנים ואת נותני השירותים וירחיב את התיירות באזור, תוך פגיעה מופחתת בשטחים הפתוחים ובמגוון הביולוגי לעומת החלופה הצפונית. עם זאת, לפי עקרונות הצמיחה הירוקה, קיימת חשיבות גדולה לתכנון מראש ובחוכמה את שעות התעבורה של המטוסים בשמי הנגב ואת נתיביהם, כמו גם את ההרחבה של התשתיות המשלימות על הקרקע, כגון נתיבי תחבורה ומסילת רכבת, מלונות ועוד, כדי להבטיח שהמשאב לא יהפוך למפגע.

לא לו ניתן להוסיף פיתוח של חקלאות אקולוגית וייחודית לנגב ותיירות מדברית כחלופה לנופש עירוני בזבזני וכמקור למשיכת תיירים רבים מהארץ ומחו"ל.

המרחבים הגדולים של הנגב וההון האנושי שלו מאפשרים לתכנן ולעצב עכשיו את העתיד של מדינת ישראל כולה. קידום של צמיחה ירוקה בנגב יוכל לעשות עמו סוף סוף צדק חברתי וסביבתי.